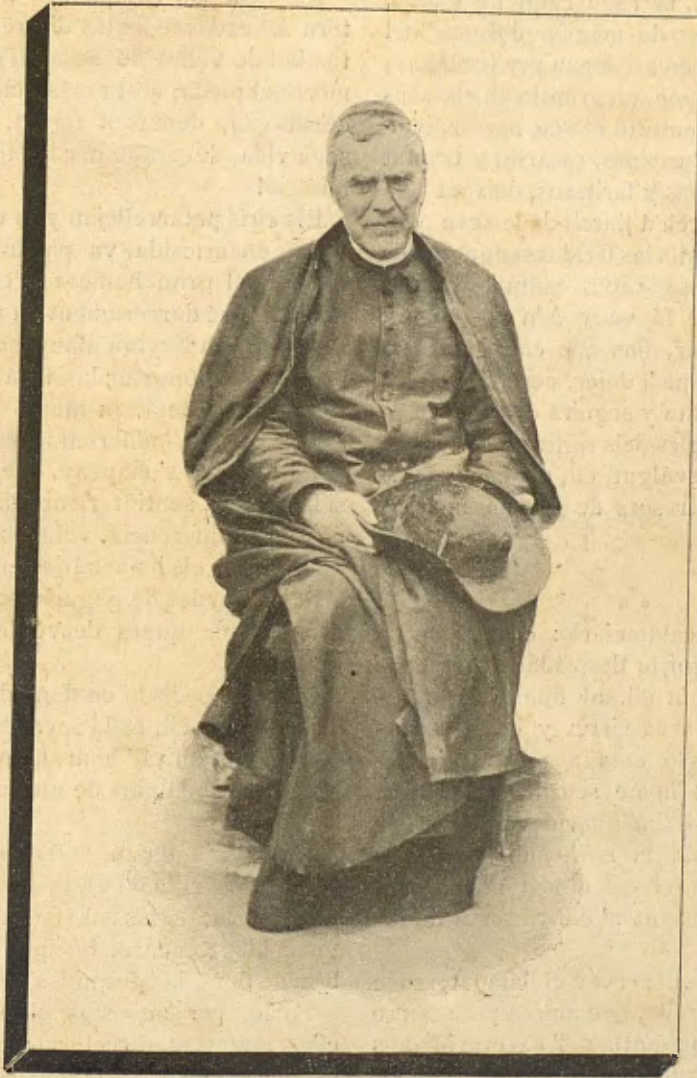

Catalunya Artística

HOMENATJE AL GRAN POETA

BIBLIOTECA -
 ☆ JOAN B. PUIG ☆

MOSSÈN JACINTO VERDAGUER

Nat a Folgarolas (Vich) el 17 Maig 1845. † a Vallvidrera (Barcelona) el 10 Juny de 1902

(ÚLTIM RETRATO D'AVANS DE LA MALALTIA)

CRÓNICA

Pensant en Mossén Cinto

Pobre del poeta!

La seva vida es un calvari. Dona á la multitut lo millor de la seva ànima y 'l seu cor, y la multitut no li 'n sent grat. La mel dels seus versos, la ofereix, com bálсам, al primer qu'ho necessita y sofrint ell, del seu sofriment y del dolor dels altres, ningú se n' apiada.

Pobre poeta!

Víctima resignada de totes las injusticias y asprors de la vida, fá 'l seu camí pe 'l mon, convertint en néctar de mágica dolsura 'l fel y vinagre que 'ls homes li donan per tot beure; fá 'l seu camí pe 'l mon, alegrantlo ab els seus cants de vida y la multitut el veu passar, indiferenta, coronat d' espinas, escarnit y tractat de boig per escribas y faritseus, deixant una estela de sanch, llarch á llarch de la seva vía.

Y com si no las sentís las feridas sangnosas de la seva ànima, avansa sempre cantant, cantant la santa Poesía que fá viure á 'n els homes, fins al darrer sospir, fins que cau en terra, mort avans d' hora pe 'l dolor, pero no vensut, que 'l seu esprit canta y seguirá cantant en la seva obra, pe 'ls sigles dels sigles.

Y mor pobre, desvalgut, ell, qu' ha donat á 'n els homes els tresors de tot un mon de poesia.

Pobre poeta!

*
**

Van envilirlo y calumniarlo: els homens de la terra van perseguirlo despiadadament, sens repós, ni treva, á 'n ell, al home dugas vegadas sant, per la seva virtut y la seva poesia: van perseguirlo com á una bestia dolenta, á 'n ell, al home senzill tot bondat, y ni un rampell d' indignació va pertorbar la calma serena de la seva ànima, pura y transparenta, com el cel d' una nit de Primavera: ni una paraula d' odi va sortir de sos llavis.

Ell, que tenia á son servey el llamp terrible de la paraula inspirada, que marca per sempre més l' infamia, exposantla á l' execració dels sigles, no la feu servir, ni per la seva defensa. Anima sense fel, heroycament bondadosa, va perdonar, com perdonan els que viuen per sobre del mon actual, més enllá del llot y las misérias de la vida.

Quína llissó, si las ànimas baixas y esquifidas poguessin comprendre 'l seu valor y seguir els grans exemples, per aquells quina missió tindria qu' esser de pau amorosa, y que sols saben encendre odis y guerras, moguts per l' afany de satisfacer mesquins interessos!

Quín remordiment, ara que 'l sant home es mort, pe 'ls que li han escursat la vida ab las sevas infamias! Quín remordiment, si 'l mal no ha petrificat per complert llurs conciencias, fentlos insensibles á tota noció d' honradesa y justicia!

*
**

Brandan las campanas: la cera crema entorn del cadávre, extés dintre rica caixa, sobre túmbol de vellut de seda. Terrible ironía! La mort del poeta, costa més diners que no 's necessitavan, donats á temps, per' allargar la seva vida, devorada per las tribulacions de la miséria!

Els ciris petarrellejan y la multitut, més que trista, encuriosida, va passant, pausadament, devant del gran home mort, que tants pochs fidels tingué darrerament en vida.

A la porta lluytan afanyosament per entrar primer á contemplar las tristas despullas materials del poeta, la munió dels que havían deixat perdre, indiferents la seva poesia.

La gentada s' empeny, onejant: sembla com si la massa, sentint remordiment de la seva passada indiferencia, volgués oferir al mort en un día, tots els homenatjes endarrerits, que no s' havia cuydat de pagarli: sembla 'l despertar d' un poble que 's desvetlla, pera honrar al geni.

No! Qué se 'ls hi en dona del poeta? Al glorificarlo á 'n éll, es la seva propia glorificació la que buscan. L' honran, per honrarse á sí mateixos, ab la part de gloria que pugui tocarlos.

Y no parlo per tú, poble que treballas y que 't tenen engrillonat en la ignorancia, lluny de tota poesia, de las satisfaccions del esprit. Las tevas fillas, encara, instinctivament, saben cobrir de flors, las despullas del poeta.

Parlo, per aquestas classes que 's diuen, ellas mateixas, directoras; pe 'ls que deurían esser més ilustrats, ja que 'ls medis de fortuna 'ls hi permeten, y encara no han pogut fer desaparèixe de las llibrerías, els tristos dos mil exemplars de la darrera obra del poeta, sortida estant malalt, cuan tothom sabia, per ha-

verho dit la prempsa, que 's trobava faltat de recursos...

Van tirarne dos mil exemplars, á Barcelona, ciutat de mitj milió d'habitants, centre de Catalunya; van tirar dos mil exemplars d'un llibre del gran poeta de la terra; no val mes que una pesseta y mitja, y encara en quedan á las llibrerías!

Ja podeu endolar els carrers; ja podeu tancar las botigas: el dol no 'l porteu al cor. Si no, honrariau á 'n el poeta, com se deu honrarlo: estimant y portant en el vostre cor la seva obra.

* * *

Tots els impotents, tots els estérils, la van escampar desseguit; la trista nova.

—El gran poeta ha mort!

Y 'l seu crit de desolació, ressonava fatídich d'un cap á l' altre de la ciutat.

—El gran poeta ha mort! Hem perdut la gloria mes preuhada de Catalunya! Ja no 'ns queda res pera perdre!

Y semblava com si, en comptes de donar sortida al dolor que 'ls hi causava la pèrdua soferta, volguessin aixafar á 'n els poetas víus, sota la gloria del mort.

—Vosaltres sou petits, insignificants;—semblava que 'ls hi diguessin:—no passeu de bocins

de poeta. El gran, el veritable, l' últim dels veritables, ha desaparegut per sempre.

Y sota del seu dolor aparatós, de las tiradas ploraneras, fetas de retóricas ampulosas y recargoladas, feya l' efecte de traslluhirshi una mena de satisfacció, per veures lliures al fi d' una gloria indiscutible, á cobert de la seva dent verinosa.

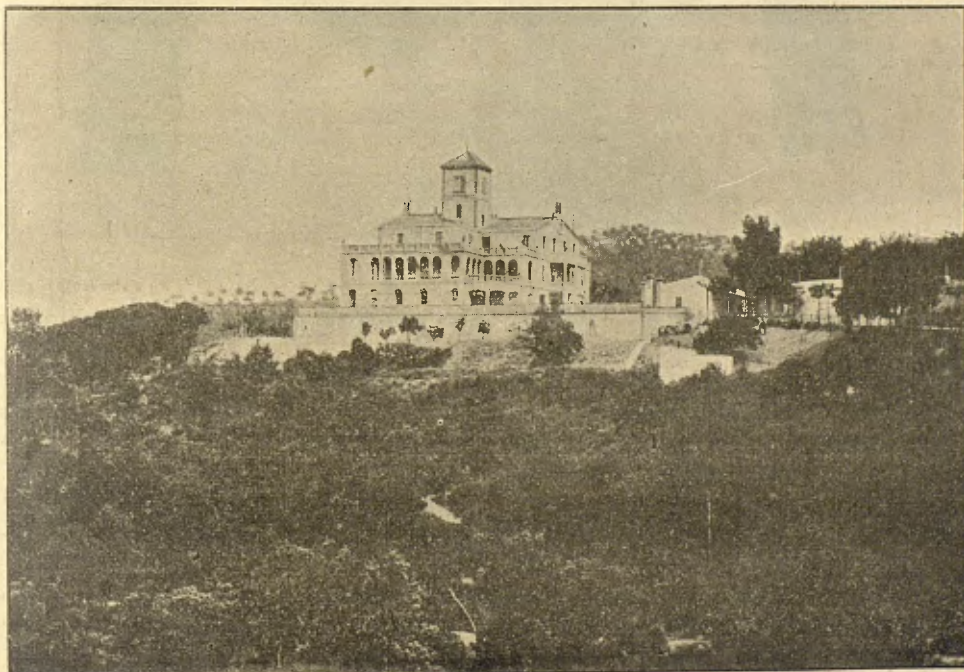
El seu crit de:—¡El gran poeta ha mort!—sonava aclaparador, com si volgués dir:—Ja no 'n quedan, ni 'n vindrán més de poetas. Ha mort la Poesía!

No! Plorém al poeta mort; plorémlo sobre tot íntimament, en el nostre cor y ab llágrimas sinceras; no ab retórich dolor que no entra més endins dels llavis, perque seria ofendre la seva memoria: á la tomba del veritable poeta, no s' hi deuen portar, en ofrena, falsos dolors, ni llágrimas fingidas. Plorémlo sincerament y honrémlo en tot lo que 's pugui.

Pero no ab el propósit d' ensorrar á 'n els vius. Si 'l gran poeta ha desaparegut, d' altres ne quedan y 'n vindrán. Els poetas son eterns, com es eterna la Naturalesa, font de tota manifestació artística.

El poeta ha mort! Visca la Poesía!

JOSEPH PIULA.

“Villa Joana” de Vallvidrera, hont morí el gran poeta Verdaguer

(Fot de J. Bofill).

(Fot. de Pere Reig)

La corona de CATALUNYA ARTÍSTICA al gran Verdaguer

Per mes que 'ls revisters dels diaris de Barcelona no se'n adonessin, en el acte del enterro, la nostra hermosíssima corona, anava en un *landeau* de dos caballs, endolat, ab els fanals encesos coberts de gassa. El cotxe l'adornaven artísticament palmas, llorer y eura.

La corona era ovalada. De las fullas negras de metall, ressaltavan bellament las blancas rosas, margaridas y lilás, de porcelana.

En las cintas de *moirée*, sobre las barras catalanas, s'hi llegía en bonicas lletres, pintadas per un de nostres redactors artístichs:

"Catalunya Artística" á Jacinto Verdaguer

La corona descansava sobre la bandera catalana, coberta aquesta per una gassa negra.

Darrera 'l cotxe, en posició vertical sobre 'l fondo endolat hi havia una gran creuhada de palmas y en el centre de la crehuada un gros pensament morat.

Aquesta fou la manifestació exterior del dol de CATALUNYA ARTÍSTICA en el acte del enterrament, dol insignificant comparat ab l'intím que sentíam tots nosaltres.

Vam assistirhi Direcció, Redacció y Administració en pes, acompanyant també tots, fins al darrer moment,—al baixarlo á la tomba,— á 'n el gloriós cadavre que fou en vida nostre amich de l'ánima y nostre colaborador eminentíssim.

¡Descansi en pau!

El carruatge de CATALUNYA ARTÍSTICA portant la corona

(Fot. de Pere Reig)

Una carta del senyor Bisbe de Perpinyá

ÉVECHÉ
de
PERPIGNAN
†

SOLER, als 15 de Juny de 1902,
en curs de Santa Visita.
Senyor Director de CATA-
LUNYA ARTÍSTICA:

Molt distingit Senyor meu:

Me haveu demanat enviar-vos una carta pera 'l número-homenage de CATALUNYA ARTÍSTICA, que teniu de dedicar á la memoria de Mossén Jacinto Verdaguer. Tal pensament me vá fins al cor, però las ocupacions de la Santa visita no 'm permeten gayre de abstraure-me pera escriure llargament; y per altra part, lo dolor que 'm causa la perduda de tan illustre y tan estimat amich, me destorba l' esperit y no puch pensar á res. Eixa mort va desbaratar tans de projectes que Mossén Cinto y jo haviem fet, que vaig quedar tot desemparat en el mitj

de las ruinas que 'm voltan, no sabent de quin costat girarme.

Entre aquets projectes lo que 'ns tenia sobre tot al cor, va ser la restauració de la iglesia de Sant Martí de Canigó, de aqueixa estupenda basílica edificada per lo comte Guifre al cim d' un rebrot de una pendent de Canigó.

Al mes de Novembre de l' any passat, Mossén Cinto va hostejarse quelques días en el meu palau, á Perpinyá, per enrahonar ab jo de dita restauració y partir entre nos la feyna. Ell devia fer una poesia enlayrada pera incitar tots los catalans á concórrer á tan patriótica empresa; devia compondrer també los goigs de Sant Martí. Jo m' era reservat la gran feyna, aplegar los obrers, pastar lo morter, picar la pedra, etc. Tot ho haviem reglat pera comensar al més aviat. Ja, en la nova edició del poema *Canigó*, donada á llum pels cuydados de CATALUNYA ARTÍSTICA, havia parlat amb emoció

de nostre projecte, dient en la última pàgina del volúm: «Aqueixos Sants y aqueixos Angels »ajudin al venerable Prelat á realisar sonsomni d' or de reconstruhir la abadia de Sant »Martí de Canigó. Lo día que aqueix llegendari monastir s' axequa de ses ruines, será de veritable goig dels bons catalans d' ensá y d' enllá dels Pirineus; y per l' autor d' aquest poema, si Deu li fa la mercé de dexar-li veure, »será un día dels millors de la seva vida.»

Deu li ha negat aquet goig en la terra, sigui servit lo hi donar al cel!

Un día, á la tarde, pujarem tots dos á la miranda del bisbat, d' ahont se pot veure el Canigó. Lo rey del Pirineu desplegava davant de nostres ulls sas serras immensas y sas cimas nuvolosas, platejadas de neu. Lo espectacle era magnífich. Mossén Cinto va quedar extasiat, mirant, silenciós, lo magestuós gegant, que ja la nit enmantellava de fosc. Al cap d' una estona me va dir, ab un accént anyoradís que máy oblidaré, y com si ja sentia venir la mort: «Oh Monsenyor! que sería jo afortunat »de ser soterrat en la iglesia de Sant Martí de »Canigó! Que ditxós sería jo de dormir la meva »son última y eterna en el pit d' aquella mon»tanya que tant estimo y que tant he cantat! »Els meus pobres ossos barrejats amb los ossos »gloriosos del comte Guifre y dels vells mon»ges, esperaríen en pau el día de la resurrecció, allí, amunt dels nuvols, prop del cel, á la

»sombra de la creu de Canigó.» Jo, tot sosmogut pera aquellas paraules, vaig estrenyer dins mos brassos Mossén Cinto y li vaig prometre de realisar lo seu vot.

Ay d' ell! Ay de mí! La mort es venguda massa prompte! La basilica de Sant Martí de Canigó es encara arruinada, lo seu campanar es silenciós... y demá, quan axecada de sas ruínas, tornarà á cridar, com als sigles passats, ab la veu poderosa del seu llegendar campanar, los fills de Catalunya, lo cantor de Canigó no será allí per tocar ab sa lyra inspirada un cant de resurrecció y de vida.

Lo meu company es mort! Santa Eularia de Barcelona guardarà de aquí en avant son cos, però Sant Martí de Canigó tindrà sa ànima harmoniosa. Ella m' ajudarà encara á fer la teyna, per amor de Deu y de Catalunya.

Quin tumol superbo! Quin mausoleu gegantesch sería estat, pera Jacinto Verdaguer. Canigó, rey del Pirineu y cor de Catalunya! Eixa montanya hauria pogut sola igualar la altura de tan gran patrici y de tan illustre bardo!

Ja es hora de clourer aqueixa carta. Me cridan las campanas á la iglesia de Soler pera donar lo Sagrament de confirmació als fillets dels catalans de Fransa.

Deu vos guardi, digníssim Senyor, y Maria Santíssima.

† JULI, Bisbe de Perpinyá.

En la mort d' En Verdaguer.

Adeu poeta immortal Ben viu tothora
guardaré ton recort.
Deu per ta pura gloria en nova aurora
convertirá ta mort.
Com diadema riquíssima carfida
de perlas y brillants
has ofert á ma patria benehida
lo tresor de tos cants.
May havia sentit tanta poesia
lo poble catalá;
lo ressó august, vibrant, de sa armonía
may mes s'apagará.
Perque tota la essencia de ma terra
en ell eterna viu:
te'l ramor dels torrents de sa aspre serra,
de sa historia 'l caliu,
De son mar las gronxadas infinitas,
de sos jardins la mel,
l'alé dels camarils de sas ermitas
y la llum de son cel.

J. FRANQUESA Y GOMIS.

En la mort d' en Jacinto Verdaguer

Jo voldria oferirte una corona
feta ab todas las flors,
ab flors humils com tas virtuts d' asceta,
y ab flors superbas com tas rimas d' or.

T' hi posaría las modestas rosas
del roser de pastor
qu' es ROSEK DE TOT L' ANY que treu florida
sota el gebre y el sol.

Jo voldria posarhi poms de lliris
de virginal blancor,
aromosos y purs com tos IDILIS,
místichs com tas CANSONS.

Com á recort del CANIGÓ y l' ATLÁNTIDA
voldria entreteixirhi roure y llor,
com á recort de ta passió y calvari
gatosa y escardot.

Jo voldria teixirte una corona
la més bella del món,
mes ay! què m' has deixat? ¡Si tú ja en vida
vas teixirtela prou!

APELES MESTRES.

13 Juny 1902.

TROSSOS Y FRAGMENTS

de las obras mes capdals del immortal poeta

Jacinto Verdaguer^(*)

Del Poema L' ATLANTIDA

Cant X.—La nova Hesperia

BALADA DE MALLORCA

A la vora vora del mar hon vigila
Montgó, 'ls peus á l' aygua y als núvols lo front,
omplia una verge son cánter d' argila,
mírantse en la font.

Son peu de petxina rellisca en la molça,
y á troços lo cánter s' enfonza rodant;
del plor qu' ella feya, la mar, qu' era dolça,
tornava amargant.

Puix l' aygua pouada cristall n' era y perles,
com gayres no 'n copçan los lliris d' olor;
no es molt si sospira, quan veu les esberles
del canteret d' or!

La mar se 'n dolia, les pren en sa falda,
y al Maig, per plantarhí, demana un roser;
Valencia, á tes hortes verdor d' esmeralda,
y á ton cel dossier.

Per breç la conquilla de Venus los dona,
gronxada pel Zèfir de vespre y matí,
y 'ls testos, que una alba de roses corona,
ja son un jardí.

Ab flors de l' Arabia l' enrama y perfuma;
y d' Africa ab palmes, d' Europa ab aucells,
alegra ses ribes, que 's prenen d' escuma
més amples cinyells.

Tres eran los testos, tres foren les illes;
y al vèureles ara volgudes pel sol,
les crida á sos braços la terra per filles,
y 'l mar se les vol.

Atret pel cant melòdich, Baleu, de vora 'l Turia
pren vela vers Mallorca, la terra dels foners.
Si 'n ve una pedregada derrera la canturia,
d' un altre fill Alcides que plora 'l fat advers.

Mes polsa, dins la barca, les cordes d' una lira,
y los mandrons y fones s' esmunyen de llurs mans;
y, oferintli llurs braços de ferro per cadira,
vora un claper lo duhen, sepulcre de gegants.

Com llurs superbes ombres per rèbrel desvetllades,
torrejan dotze pedres dins un palmar florit,
entorn de l' ara immensa del sacrifici alçades;
soldats de roca, en cercle voltant son adalit.

Allá de flors y fulles d' alzina lo coronan,
texint mítiques dances donzelles y minyons,
mentre'ls guerrers un cántich de bevinguda entonan,
fentli present d' un ceptre de vori, á gegonllons.

Sardus, que ab ell venia vogant desde la riba,
vers Sol-ixent decanta la proa escumejant:
Cerdanya, tes montanyes, d'argent y d'or font viva,
son nom escrit ab lletres de *nurhags* guardarán.

Repren la vía Alcides; y, dant á Barcelona
del mar lo ceptre, en braços l' asseu de Montjuich,
gegant que en vetlla sempre, mentre ella 's mira en l' ona
ab cent tronantes boques n' esquiva l' enemich.

Lo munt meteix bestrauli penyals per sa muralla,
que á grans carreus arrencan ab maces y tascons;
si algún d' insoportable n' hi há, també hi devalla,
arreu trinxant pollanques y tells á tomballons.

Per coronar exa obra de ciclop gegantina,
de Barcelona al centre plantá un verger felíç,
sobre uns pilans, del Táber al cim, hon sa ruhina
du escrit al front encara lo nom de Paradís.

Diuen que allá, un cap-vespre de vent y de tempesta,
sentí la veu que en Calpe l' omplí de sant terror;
mes no ja com lo carro del tro rodant feresta,
sinó baxeta y dolça com un sospir d' amor.

—Jo so,—diuli,—qui't duya pel braç, com infant tendre,
á esquarterar y rompre l' occidental Babel;
jo so qui ab la guspira del llamp la vaig encendre,
quan alçá, fent dels núvols escala, guerra al cel.

Jo so qui ab ses maresmes sos cims anivellava,
qui escambell de tes plantes feu monstres y Titans,
qui fa mons y 'ls esborra; lo que en tots dits la clava,
tal fores tu: la clava pesanta de mes mans.—

Ou l' héroe, y dels dits l' arma veu esmunyí'; y, sens
sentí de fret sos òssos gelarse y escruxir;
vell arbre que veu caure les branques y l' escorça
al bes del mateix ayre que 'l feya un temps florir.

(*) Nota: No publiqué cap fragment de la llegenda. CANIGÓ, pe 'l motiu d' haverla publicada fa poch nostre periòdich y esser per tal motiu ben coneguda de nostres llegidors.

De ses gegantes gestes trencada la cadena,
aquell per qui la terra fou camp de sos esplets,
de tot, sense conéxe'l, fentli agrahida ofrena,
jurá que 'l Deu de Túbal seria 'l de sos nets.

Y ho fou; puix vora Gades bastírenli un gran temple,
del qual entre les runes l' Atlántich s' ha agegut;
y allí, ab sa clava y cendres, guardavan son exemple
dessota l' ara santa del Deu desconegut.

Son retaule, esperantlo, no mostra cap imatge;
més, als raigs de la flama sagrada que may mor,
los treballs se llegexen del heroe, en lo brancatge
carregat d' esmergades d' una olivera d' or.

Quan del cel la Olivera floría en lo Calvari,
de genollons lo temple caygué davant son Deu,
que per altar volía la terra, y per sagrari
ditxosa patria meva, volía lo cor teu.

Y ans que ton Deu, ¡oh Espanya!, t' arrencarán les se-
[tres,
que arreus hi té tan fondes com elles en lo món;
poden tos rius escorrers, venir al mar tes terres,
no l' ull, però, aclucarshi del sol que may se pon.

Mes Hèrcules, tornantsen del Betis á les platges,
doná á la antiga Hispalis riquíssim fonament,
llorers y setelies per flonjos cortinatges,
y onades hon se miren ses torres d' or y argent

Allí á sos fills, d' un cèlich esdevenir penyora,
lo dur maneig ensenya de l' arma en lo combat,
com l' áliga á ses filles, envers lo sol que adora,
fa batre l' ala fèrrea que mou la tempestat.

Ab l' art humil de Ceres l' excelsa astronomía
renaix, tany del gran arbre tallat en Occident;
y fou llavors quan, d' Atlas rellevador, un día,
servá ab dors de montanya lo pes del firmament.

Y al sentir que xuclava la terra ja sos òssos,
de puigs y roques dues columnes axecá;
y en elles, ab la clava que doná al mar, á troços,
los malehits realmes, escriu: No MÉS ENLLÀ.

Del llibre JESÚS INFANT

SANT JOAN

La soledat es un cel
per los àngels de la terra;
que ho diga'l petit Joan
que hi viu ab gran penitencia.
Més, si es sol en lo desert,
bé hi dexará sementera;
quan eix astre s'hi pondrá
n'hi restarán per estela;
si volíau saber quants,
comptáu del cel les estrelles.

Los sants lo prenen per àngel,
lo poble per un profeta,
lo desert per una veu,
per Messies la Judea.

Miraulo en sa Cova humil,
petxina de rica perla;
té per llit lo del lleó,
per menjar lo de l'abella,
lo cilici per vestit,
per corona la innocencia.
Un día lo cor li diu,
acer que l'imán desvetlla,
que passa per allí prop
la trinitat de la terra.

Surt de la Cova amatent,
no ovira encara al qui cerca,
sols veu lo cel més blavíç,
sols veu la prada més verda,
l'espigol més olorós,
més en flama la rosella.
S'enfila al dors d'un serrat
que té sota una cinglera;
sota'l cingle hi há un torrent
que du per aygues arena;
si fossen brases de foch
no fora pas més ruenta.
Per allí vá'l bon Jesús
com una boyra lleugera;
va á oferir la vida á tots;
llevarli volen la seva,
més la Flor de Nazareth
ja ha escapat de la tempesta.
Lo sol que cau es caliu,
lo desert flames alena,
la sorra li abrassa'ls peus,
la set lo pit y la llengua.
Lo vent en sa soletat
per jugar no té un brí d'herba;
l'aucell no troba un redós
per exhalar una quexa,
y ¡tot just son al llindar
del gran desert que'ls espera!

Per apagarlos la set,
daría sanch de les venes
Joan; més ¿cóm ho farà
per exirlos á carrera?
Los segueix de lluny á lluny
per lo cayre de la serra;
no troba en lloch un baxant;
per tot lo cingle cresteja.
Axeca los ulls al cel
y l'in devalla una idea.
Porta una creu per bastó;
percudeix la roca ab ella;
ne surt abundosa font
que salta de grenya en grenya,
en arcades y sallents
ab que l'iris bell se trenca,

fits al pregón de la vall
que á son murmuri s'alegra.
Allí corre tot jugant
com pel desert la gazela,
fent rodolar los palets,
fent reviure'ls jonchs y la herba
y'l cor dels tres pelegrins
que'l vent del Sahara asseca.

María diu á Joseph:
— ¡Qué gran es la Providencia!—
y abans de beure en lo doll,
de genolls cauen en terra.

Quan han orat y begut
vora l'aygua joganera,
com en son test una flor
que la rosada asserena,
en la falda maternal
lo bon Jesús se redreça,
y beneheix á Joan,
qui, en lo bell cim de la serra,
heralt del sol que va á exir,
apar de l'alba la estrella.

De la preciosa ODA À BARCELONA

premiada en la XXV.^a Festa dels Jochs Florals,
de la que l'Àjuntament d'aquesta Ciutat no cost-jà una edició
de 100.000 exemplars.

(Fragment)

Miràula: santa Eularia la abrigo ab sa bandera,
sant Jordi la defensa del infernal dragó,
y guía, quan rescata catius, sa nau velera,
apareixent pels ayres l' Estel de Cervelló.
La voltan de sos hèroes les bèliques imatges,
los Ataulfos, Jofres, Borrells y Berenguers,
Ramón lo de l' espasa, Ramón lo dels *Usatges*
y arrossegant sa túnica de dol los Fivallers.
Per Barcelona Balmes deixá del Ter les ribes
com álga novella quan aixecava 'l vol;
en ella trau del marbre Campeny imatges vives,
y pasta en sa paleta Fortuny la llum del sol.
D' assí Roger de Lluria sortia, al vent de gloria
movent ses naus les ales com un esbart d' aucells;
jamay, jamay lluytaren sense cantar victoria;
sovint dugueren presos rosaris de vaixelles.
Aquí Don Joan d' Austria les àncores aferra,
duhentli de Lepanto flors; allí Colon,
tornant d' aquell viatge que duplicá la terra,
als peus dels Reys catòlics feu rodolar un món.
De Bellesguart li restan perfums; de les despullas
del rusch de Vaillonzella, perfums y dolsa mel.
Entre tallers y fabriques té campanars y agulles,
com dits que entre boyrades de fum signan lo cel.
Com dos soldats que hi restan d' una legió romana,
té dues torres, guaytes del seu mural antich;
y, gos de presa vora son amo, la Adressana
que per lladrar s' aixeca cuan trona Montjuich.

Pla amunt se veu Pedralbes, hont s' ou la canticela
dels àngels de la terra pel cel aletejant;
y de Mar-bella vora l' espill, la Ciutadela,
per fer de jardinera ses armes trossejant.
Té á un cap Sant Pau, á l' altre Sant Pere de les Puelles,
Santa María, estrella del mar, y la del Pí;
y entre eixés flors li naixen del art gentils poncelles:
jamay tanta florida s' es vista en son jardí!
Mes ay! com entre 'ls arbres del bosch la fulla d' eura,
lo cor s' aferra als temples y monuments més vells,
y, en hores de misteri, d' amats recorts s' hi abeura,
sentintlos com conversan y conversant ab ells.
De Sant Miquel, oh temple, que 'ls Angels construhiren,
ays há que jaus en terra dels homes oblidat,
y encara apar que 't cerquen y de dolor sospiren
los gòtics sants de pedra de casa la Ciutat!
Ja que han perdut per sempre tan dolsa companyia,
vejessen cara á cara Sant Just y Sant Pastor;
Santa Agata en sa hermosa capella somriuria;
en cel y en terra 'ls àngels se tenen tan amor!
Sant Jordi de l' Audiencia vol veure Santa Clara;
l' antich Palau dels Comtes anyora 'l del Concell.
¡Oh! atèrra eixa cortina de cases que separa
l' estàtua de Don Jaume del seu real Tinell.
En mitx d' aqueixa plassa, que no tindrà segona,
les tres columnes d' Hèrcules quan mire 'l viatjer,
creurá veure les Gracies, per ferte de corona,
de brassos enllassades, dansant en ton verger.
Aplica á tos nous barris aqueix immens escayre,
que al restaurarte Amílcar-Barcino te deixá;
per eix gran pòrtich deixa passar la llum y l' ayre;
la Creu res ha de témer d' un tripode pagá.
La Creu que allí Sant Jaume plantava há vint centuries,
domina com un cedre los arbres del país,
té nius y fruyts de vida, murmuris y canturies,
més pur tornant al Táber son *Hort del Paradis*.
Ab son mantell de pedra nuat ab gòtics llossos
la abrigo, alsant als núbols sos campanars la Seu,
y com si fos Don Jaume que aixeca al cel los brassos,
apar que se 'n esbombe sa tronadora veu:
— Avant, ciutat dels Comtes, de riu á riu ja estesa,
avant, fins hont empenga ta nau l' Omnipotent:
t' han presa la corona, la mar no te l' han presa;
del mar ets reyna encara, ton ceptre es lo trident.
La mar, un día esclava del teu poder, te crida,
com dos portells obrinte Suez y Panamá:
quiscun ab tota una India rienta te convida,
ab l' Assia, les Amèriques, la terra y l' Occéa.
La mar no te l' han presa, ni l' pla, ni la montanya
que s' alsa á tes espatlles per ferte de mantell,
ni eix cel que fora un día ma tenda de campanya,
ni eix sol que fora un día faró del meu vaixel;
ni 'l geni, aqueixa estrella que 't guía, ni eixes ales
l' industria y l' art, penyores d' un bell esdevenir,
ni aqueixa dolsa flayre de caritat que exhalas,
ni aqueixa fé... y un poble que creu no pot morir.
Ton cel té encara totes ses flors diamantines;
la pátria té sos hèroes, ses lires los amors;
Clemencia Ysaura encara de roses y englantines
fa cada primavera present als Trobadors.
Lo teu present esplèndit es de nous temps aurora;
tot somiant fulleja lo libre del passat;
treballa, pensa, lluyta, mes creu, espera y ora.
Qui enfonza ó alsa 'ls pobles es Deu, que 'ls ha creat.—

Del llibre **FLORES DEL CALVARI**
VORA LA MAR

Al cim d'un promontori que domina
les ones de la mar,
quan l'astre rey cap á ponent declina
me'n pujo á meditar.

Ab la claror d'aquexa llantia encesa
contemplo mon no-res;
contemplo'l mar y'l cel, y llur grandesa
m'axafa com un pes.

Exes ones mirall de les estrelles
me guardan tants recorts,
que'm plau reveure tot sovint en elles
mos somnis que son morts.

Axequí tants castells en exes ribes
que m'ha a'errat lo vent,
ab ses torres y cúpules altives
de bori, d'or y argent:

poemes ¡ay! que foren una estona
joguina d'infantons,
petxines que un instant surten de la ona
per retornar al fons:

vaxells que ab veles y aparell s'ensorran
en un matí de maig,
illetes d'or que naxen y s'esborran
del sol al primer raig:

idees que m'acursan la existencia
duhentsen ma escalfor,
com rufagada que se'n du ab la essencia
la emmestehida flor.

A la vida ó al cor quelcom li prenen
les ones que se'n van;
si no tinch res, les ones que ara venen
diheume ¿qué voldrán?

Ab les del mar ó ab las del temps un dia
tinch de rodar al fons;
¿per què, per què, enganyosa poesia
m'ensenyas de fer mons?

¿Per què escriure més versos en l'arena?
Platja del mar dels cels,
¿quán será que en ta página serena
los escriuré ab estels?

Del poema **SANT FRANCESCH**
MORT DE SANT FRANCESCH

Mortem cantando suscepit.
CELANO, Vida del Sant.

Demunt d' Assís lo sol se'n va á la posta,
més altre sol al occident s'acosta

que no veurá l'aurora ressortir.
Eix astre ha amorosida l'ampla terra,
y ardent com may, al tramontar la serra,
s'atura á illuminar y á benehir.

Estant Francesch en la última agonía,
no podent obehir tanta alegría,
com al somris de l'alba l'rossinyol,
veyent la ombra fugir davant la immensa
claror del etern dia que comença,
entona 'l *Càntich* celestial del Sol.

—Senyor omnipotent, Senyor altíssim,
vostra és tota lloanca y tot honor;
vostre és l'encens de la oració puríssim,
com és la flayre de qui féu la flor.

Alabat sia Déu, alabat sia
per lo sol resplendent nostre germà,
que obre sos ulls, que són los ulls del dia,
de vostre front reflexo sobirà.

Alabat sia Déu per les estrelles,
nostres germanes del jardí del cel;
sia alabat per la regina d'elles,
de cara esblanquehida com lo gel.

Alabat sia Déu per l'aygua pura
que al firmament fà de polit mirall,
y dexa humil y càndida l'altura
per enclotarse en la pregonia vall.

Senyor, llohat siàu pels núvols negres,
per la serena de les nits d'estiu,
pel vent tempestuós y ayres alegres,
respir ab que la vida sosteniu.

Llohat siàu, Senyor, pel foch que dona
als membres frets la força, als ulls claror,
del firmament la cúpula corona,
y en los altars flameja com un cor.

Llohat siàu per nostra mare vella
la terra que en sos braços nos sosté,
nos abeura ab la llet de sa mamella,
y ab fruyt de ses entranyes nos manté.

Llohat siàu, Senyor, per qui perdona
per vostre amor l'afront del enemich;
vós li teniu texida la corona
y eternament serà lo vostre amich.

Llóheus, Senyor, la mort, nostra germana,
que de sa dallà no eximeix ningú,
més, amorosa ab qui la té cristiana,
á la gloria á revivre se l'endú.—

Axí canta aqueix cisne quan li arriba
la hora de pendre 'l vol vers la alta riba;
sos fills omplen de plors lo monestir;
com un iris lo goig riu en sa cara,
sa veu té força y melodia encara:
sols la trenca amorós algún sospir.

Fins á la mort fent á son cos la guerra,
tot despullat se fá posar en terra
com son amat Jesús sobre la Creu,
y en l'èxtasis del cel, vers hon navega,
com lo blanch lliri son aroma, entrega
son esperit puríssim á son Déu.

Quan de son cos crucificat s' esbranca,
sobre una boyra lluminosa y blanca
en figura lo veuhen d' un estel,
que dexantnos, com vía seguidora,
una estela de llum enlluhernadora,
á perdres puja en la blavor del cel.

Del llibre PÀTRIA

L'EMIGRANT

Dolça Catalunya,
pàtria del meu cor,
quan de tu s' allunya
de anyorança 's mor.

I

Hermosa vall, breçol de ma infantesa,
blanch Pirineu,
márgens y rius, hermita al cel sospesa,
per sempre adeul
Arpes del bosch, pinçans y cadernerres,
cantáu, cantáu,
jo dich plorant á boscos y riberes,
já Deu siaul!

II

¿Hont trobaré tos sanitosos climes,
ton cel daurat?
¿mes ay, mes ayl ¿hont trobaré tes cimes,
bell Montserrat?
En lloch veuré, ciutat de Barcelõna,
ta hermosa Seu,
ni eixos turons, joyells de la corona
que 't posá Deu.

III

Adeu, germans; adeu siau, mon pare,
¿no us veuré més!
¿oh! ¿si al fossar hont jau ma dolça mare
jo 'l llit tingués!
¿Oh mariners, lo vent que m' en desterra
que 'm fa sufrir!
estich malalt, mes ¿ay! ¿tornáume á terra
que hi vull morir!

Del llibre IDILIS Y CANTS MÍSTICHS

TALIS VITA FINIS ITA

Un penitent del desert
trobá un home que moría,

que moría sens l' amor
de Jesús y de María:
—¿Per qué moriu sens amor?
—Perque sens amor vivía.

Del llibre ROSER DE TOT L'ANY

NOVEMBRE DIA 5

L'Amor se'n va del mon; ja no s'hi estima,
no son germans los hòmens com ahir,
mes ¿ay! quan la virtut muda de clima,
la ditxa terrenal la sol seguir.

S'estronca'l riu si ho fa la fontinyola,
la font de tota amor es la de Deu,
si en nostre pit l'amor de Deu s'escola,
tots los amors s'estroncan en sa veu.

Del llibre SANTA EULARIA

A SANTA EULARIA

En lo siti de Barcelona

Eularia, oh tú del Cel Filla volguda,
que á pesar de tos anys ardidada y forta,
fas menyspreu dels martiris que t' aporta
de la ira d' un tirá la revinguda.

De Barcino, bressol hon ets nascuda,
defensa tu ab ton braç la férrea porta,
de la força enemiga obliqua y torta
que en siti estret temps ha la té abatuda.

Amassona del Cel, pren la ballesta
que del mon y la carn fá vilipendi,
y exos murs ab tes passes circumvala.

Fes que exa onada de guerrers feresta
que frissa pel torment y per l' incendi,
no puga tan amunt estendre l' ala.

Del llibre CARITAT

AMOR DE MARE

Lo dolent fill á la dolenta filla
digué un mati:
—Tu ets de mon cel l' estrella que més brilla,
¿qué vols de mí?

Te portaré de casa del meu pare...
tot un tresor;
te portaré les joyes de ma mare.
—Pórtam son cor.—

Lo dolent fill la troba que dormia
tot somiant,
lo somni dols que dia y nit somía
n' es son infant.

Obre son pit y ab un coltell arranca
son pobre cor,
son cor que víu, com colometa blanca,
del seu amor!

Com llantia d' or portantlo en sa má dreta,
batre lo sent.
—¡Oh qui 't sentís, oh cor de ma mareta,
d' amor batent!—

Tot caminant de sa estimada queya
prop del portal,
y ab dolsa veu lo cor hermós li deya:
—¿Fill, t' has fet mal?—

De son darrer llibre FLORS DE MARIA

publicat durant la malaltia del gran poeta.

JACINTO

A Sant Jacinto

Jonquillo entre les floretes,
entre les pedres lleccí,
lo flayrós nom de Jacinto
malaguanyat es per mí.
Oh Sant meu, flor de Polonia,
si jo us pogués assolir;
si qui ha nascut argelaga
pogués tornar gessamí,
com Vos, als peus de la Verge
me n' aniria á florir.

Jacinto Verdaguer Pr

FOLGAROLAS

Casa n.º 7 del carrer Major, anomenada "Cal Doctor"
hont va neixer Mossén Cinto

"Can Pep de Torrents", nom ab qu' era conegut el pare
del gran poeta. — A'n aquesta casa hi anà á viure
Mossén Cinto á la edat de un any.

Mossén Jacinto Verdaguer

¡Quin poeta mes afortunat y quin home mes desgraciat!

Com á poeta, sols ne coneixém un que ab obras de valúia estigui tan encarnat en sa patria, com en Catalunya ho estava mossén Cinto. Fora d' en Frederich Mistral á Provensa, cap mes ne sabém.

Els assumptos que ell triava, la manera magistral com els desenrotllava, el coneixement que tenia del idioma pera donar á cada situació 'l tó just que li convenia, son cualitats excepcionals que dificilment se trobarán reunidas en altre poeta.

Desde 'l poema épich fins á la popular corranda, desde la grandiositat més sorprendent fins á la senzillesa mes encisadora, tot ho havia tractat ab la potencia del geni.

El hauria pogut acabar ab l'anarquía ortográfica que impera entre 'ls escriptors catalans, y segurament ho hauria fet en l' Academia de la Llengua Catalana si no s' hagués trobat, y d' aixó'n som testimonis presencials, ab l' antagonisme entre en Marian Aguiló y l' Antoni de Bofarull, que sigué la causa de que aquella corporació no fes res, ja que las pocas sessions que celebrá, no mancant mossén Cinto á cap d' ellas, no s' haguessen invertit en las controversias d' aquells dos académichs, y en las cuals l'autor de *L'Atlántida* per no disgustar á l' un ó al altre, no contradeya á cap dels dos, ni sisquera donava la seva autorisada opinió.

Aquest carácter excessivament bondadós del nostre poeta, allavors perjudicá de retop á las lletres catalanas, y mes tart, també de retop, perjudicá dolorosament al mateix mossén Cinto.

Al anar á enterrar á 'n en Frederich Soler, va donarnos el cantor del *Canigó*, aquesta amarga nota:

*Ab cent coronas de flors
te'n veig anar d'esta vida;
tú te'n vas ab cent de flors,
jo'm quedo ab una y d'espines.*

Es cert: una corona d' espinas va torturar-lo llarch temps y va ferli contraure la dolencia que tant funest desenllás tingué en Vallvidrera.

¡Quins podían esser els enemichs d' aquest sacerdot angelical? se'ns preguntará.

El seu gran enemich era precisament el causant del entranyable afecte ab qué l' apreciavam tots els que'l volíam desinteressadament, que salvas raríssimas escepcions, era tothom qui 'l coneixia. El seu gran enemich, era 'l seu gran cor.

Si la seva senzillesa y puresa de sentiments, no li haguessen amagat aquella precaució precisa pera comprendre la malicia agena, las torturas de que sigué víctima, poch l' haurían molestat, perque no hi haurían sigut.

La llum de la bondat, també cega.

Al plorar la seva mort, compadim als qui no'l puguin plorar ab la conciencia tranquila.

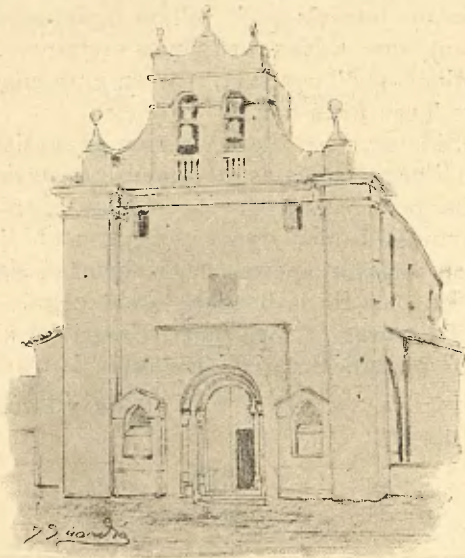
CONRAT ROURE

Font de la "Torre de Morgadés" hont Mossén Cinto
li escribía L'ATLÁNTIDA

Fot d Coll Espadaler

Sobre la data del naixement de Mossén Cinto

Iglesia de Folgarolas, hont fou batejat.

(Croquis de J. GUARDIA)

Es de doldre la lleugeresa ab que s' ha cregut y s' ha propagat la data del naixement de Mossén Jacinto Verdaguer. Ha calgut qu' un periódich estampés que l' ilustre poeta havia nascut en el mes de Juny de 1845 pera que tots els altres anessin dihent lo mateix, sent aixís, que Mossén Cinto nasqué 'l dia 17 de Maig de 1845, com ho demostrém publicant més avall una còpia fidel de la fé de bapisme del gran poeta, que ab molt agrado ens ha deixat extreure dels llibres parroquials el senyor Rector de Folgarolas, Rvnt. D. Joan Soler.

Ja temps endarrera hi hagué cambi de parers respecte á l' any de sa naixensa, lo que decidí á Mossén Collell á treure la fé de bapisme del ilustre finat, acabantse allavoras una cuestió tan debatuda.

Ho fém constar perque demá que 's fassi seriament la necrología del poeta no s' incorreixi en equivocació tan lamentable.

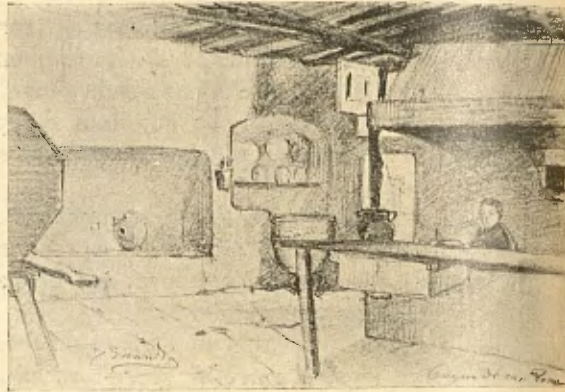
BAPTISME

En lo poble de Santa María de Folgarolas, Bisbat y Partit de Vich, Provincia de Barcelona, avuy que contam diset de Maig del any mil vuitcents cuaranta cinch el Rnt. D. Isidro Vilar, Pbre. y Vicari ha batejat solemnement á un noy que nasqué en lo mateix día á un quart de sis del matí, fill lligítim de Joseph Verdaguer, picapedrer, natural de Tavernolas y de Josepha Sentaló, natural de Folgarolas, Cons. vivents habitants en esta població: son sos avis paternos: Miquel Verdaguer Pages y María Ordeix de dita parroquia de Tavernolas y los maternos Bartomeu Santaló y María Planas de Folg's: sely posá, pr. nom *Jacinto Sagimon Ramón*, foren sos padrins: Jacinto Guell, fadrí fiduer fill de Sagimon y de Paula, y Antonia Camps, muller de Joseph Sentaló de S. Esteva de Granollers, bisbat de Vich als qui advertí el parentiu espiritual y obligacions que per ell contrauen: y per-

qué constia ho autoriso y firmo en dits día, mes y any. El Cura Párroco D. Joseph M.ª Colomer, Pbre.

Consta en lo llibre de Batismes de esta Parral. Igle. de Sta. M.ª de Folgarolas, Bisbat de Vich. Comensa en lo mes de Novembre del añ mil vuitcents vint y quatre en qual mes y añ se acabá lo antecedent.

Nota: en aquest llibre y están compresos los bapismes de 1824 á 1849.

Cuyna de "Can Tona"

(Croquis de J. GUARDIA)

- Capella de Sant Francesch, hont el poeta hi escrigué sos versos

"Sant Francesch s'hi moria"

(Croquis de J. GUARDIA)

Exterior de "Can Tona". En aquest Mas, nostre poeta, estudiant á Vich exercia de mestre dels noys de la casa. L'olm del devant de la casa fou plantat per Mossen Cinto.

(Fot. de COLL Y ESPADALER)

Verdaguer

Darrera la serra de Vallvidrera ahont l'havíen dut pera passar la convalescència enganyosa de sa enfermetat, s'ha post pera sempre el sol de nostra Poesía.

Ho veyam venir; talment se sentían els passos de la Mort, anguniosament s'esperava la fatal hora, y, no obstant, cuan arribá, el cop sigué esborronant.

Va morir en la trista cayguda de tarde, tenint al lluny la silueta del Montserrat que'ell havia cantat ab tanta grandiositat y fé.

En aquella hora del plujós dimars esdevingué el moment que llur ànima, invocant el Nom de Jesús al passar pe'ls llabis dolcíssims del virtuos capellá, prengué la ascensió á la Eternitat, deixant el cos á la terra; deixant á las flors d' aquells jardins de Vila-Joana, las venerables despullas del espiritual autor de las *Flors de Maria*.

Massa coneguda es la biografia de Mossén Cinto pera que intenti ma ploma el trassarla. Massa grans son sas obras pera que las citi. ¿Qui no las coneix? ¿Qui ignora que Mossén Cinto es l' autor d' un aplech d' obras hermosíssimas com un esbart de colomas blanques? ¿Qui no sap que n' ha produhit dugas de monumentals, *L' Atlántida* y *Canigó*? Dugas obras enormes que perdurarán en el món literari, que son quelcom més que puntals d' una literatura.

Si no hi hagués literatura bastarían ellas solas pera formarla. Si no hi hagués poesia bastarían ellas solas pera ferla naxer, y fer estremir de poesia á tota una rassa.

Dugas obras que portan la colossal empenta que travessa els sigles, que porta el nom de son autor á través de las épocas. Dugas obras que tenen, ja la grandesa de la mar inmensa, de la terra, de la Natura, dels horitzóns, ja els somnis delicadíssims del cel; dugas obras ahont talment sembla sentirshi l' imponent batech d' alas de l' àliga, y el misteriós aleteig dels àngels.

No vos parlaré d' aquestas obras, ni se de que parlar. Tinch la ploma als dits y una gran emoció 'm domina.

De l' amistat que m' unía ab el Pare Verdaguer? Si, es veritat, podria omplirne cuartillas y cuartillas. Jo n' estava més que orgullós. M' havia alentat els primers passos literaris, me consolá cuan la mort de la meva mare (q. a. c. s.), me regalá ab inmerescudas dedicatorias obras sevas que guardaré sempre com á reliquias; tinguerem llargas conversas que may oblidaré; vaig acompanyarlo en alguns viatges y excursions.

Y aixó ho conto be sab ell que no pera donar-me importancia.

M' omplia l' ànima l' amistat preciosa que 'm dispensava Mossén Cinto... pero no porque fos deguda á cap mérit meu.

Mossén Cinto era un amich de tothom, un germá pera el qui se li apropava.

El seu talent y el seu amor eran una font inestroncable pera qui 'n volgués beure. Aixis es, donchs, que al parlar de la meva amistat ab Mossén Cinto, ho he fet pera justificar lo moltíssim que m' ha afectat la seva mort. Al cervell per la grandiosa figura que ha perdut la Humanitat; al cor per la pérdua irreparable del paternal amich.

Pobra Catalunya! Qué desgraciada! Has perdut en poquíssim temps dos fills que prou falta 't farán. Vares perdre á 'n en Robert, ab la seva gran forsa lluytadora; ara has perdut á

TRASLADO DEL CADAVRE

El cotxe mortuori portantlo de Vallvidrera á Casa la Ciutat, á dos quarts de set del matí del dijous passat dia 12.

Mossén Cinto, l'ànima de la teva ànima. Fatal entrada al sigle XX!... Pobra Catalunya!

Adeu, Mossén Cinto! Jo't dich adeu, pero ab tota la fe del arreveure! Adeu, ànima gran!

Te donarém oracions y llàgrimas; l'únich que podém donarte. Si poguessim revelarnos contra el Destí, tots els catalans ens uniríam allhora. Pero aixó es impossible, oh gran home que has fugit!

Adeu, Mossén Cinto. No t'oblidarém may. Las tevas obras serán flors inmarcibles. eternas: en ellas hi buscarém la bellesa y el perfúm, en las penas de la vida.

Si; las tevas obras las estimarém. Son el rastre del teu pas gloriosíssim. Las tevas obras las estimarém y las posarém á las tendres manetas dels nostres fills. Embaumarém ab la teva

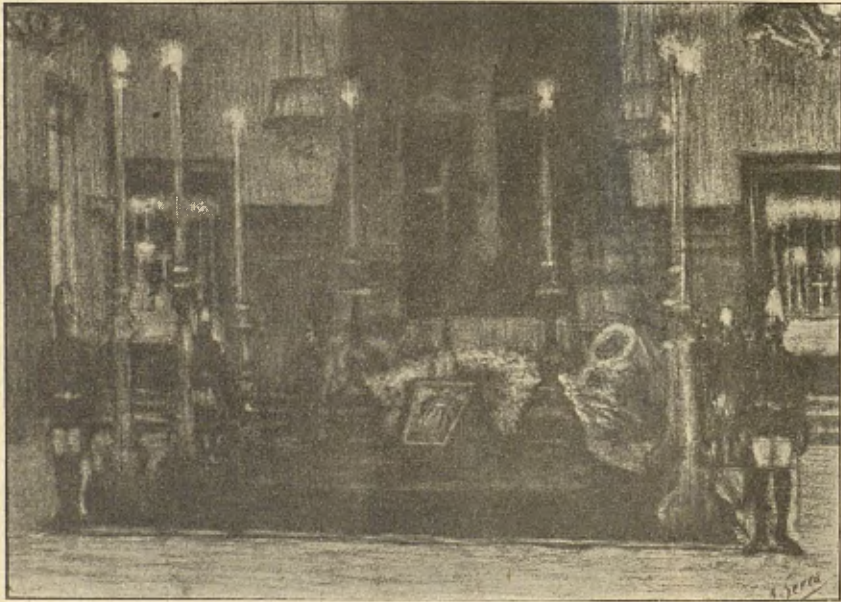
dolcesa indefinible llurs ànimas delicadas, y sentirém dels seus petits llabis las tevas poesías espirituals.

Y 'ls que hem tingut la sort inmensa de coneixert y besarte la má, els hi parlarém de tú al nostres fills, ab la veneració d' un Sant que haguessim conegut. De tú, ab aquella bondat que s' esvahia de tots els tranquils. mohiments de ton cos; de tú, ab aquella mirada sempre dolsa per ahont constantment s' hi abocava l' ànima.

Adeu, adeu, Mossén Cinto! El mon, tal volta era petit pera tú. La teva ànima haurá fet més gran la Gloria!

R. SURIÑACH SENTIES.

11 Juny 1902.

El Saló de Cent de Casa la Ciutat convertit en Capella ardent.

(Croquis de J. SERRA).

Al estimat mestre Mossén Jacinto Verdguer

Plorém, fills de la terra catalana,
que'l gran poeta ha mor,
deixant desde'l bressol á la fossana
una estela puríssima d'amor.

Alsém els ulls al cel, que ell s'hi dalía,
y dels llavis que brolli una oració;
per nosaltres quin dol... ¡quina alegría
pe'l insigne cantor del Canigó!

J. NOVELLAS LE MOLINS.

10 Juny 1902

Mossén Cinto

Dolça font de caritat,
fou un àngel de pietat;
cor de nin, brollant amor
pera Deu nostre Senyor
fou son sér pura tendresa
Tan humil com sa grandesa,
com á home... fou un Sant!...
com á poeta... un gegant!

LLUIS DE ALEMANY Y RAFOLS.

S. Quinti de Mediona 13 Juny 1902.

AUTÒGRAFOS INÈDITS

+

Com erpigot cullit a trena de dia
 tot bell nom, de Jesur y de Maria
 no passan may pels llavis y pel cor,
 ni passan may per tu, oh ànima mia,
 sense dexarhi olor.

Pau Vinyes

(Del album de la Sra. D.ª Maria dels Angels Puig de Carull)

+

N'alegrer sense pena
 no s'en culhen par aspar,
 que puje al jardí del Angel,
 aquell qui'n vulga culvir.

Pau Vinyes

(Del album de la nena Rosa Mestre Hill)

CORONA DE PERPETUINAS

á la memoria de Mossén Jacinto Verdaguer (1)

B. Pérez Galdós

B. L. M. al Sr. Director de CATALUNYA ARTÍSTICA, y tiene el gusto de enviarle una cuartilla, sintiendo que la premura del tiempo no le permita tributar al insigne Verdaguer un homenaje más extenso:

Varón recto y puro fué Verdaguer, raro ejemplo de la perfecta fusión entre el hombre y el artista, modelo de sacerdotes, gran poeta sin otro modelo que Cristo. Imitador de Cristo en la moral y en la poesía, ha sido el último ó el más visible de sus discípulos. En Barcelona y en Madrid le vimos con la cruz á cuestras, y aspiramos la inefable fragancia de sus *Flores del Calvario*. Hoy le glorifica con Barcelona, España entera, sin que puedan impedirlo sus perseguidores, Anás y Caifás.

B. PÉREZ GALDÓS.

Madrid 12 de Junio 1902

*Secretaría de Cámara
del Obispado de
Vich*

Sr. Director de *Catalunya Artística*.

Molt Sr. meu: me encarrega lo Senyor Bisbe que 'ls diga, en vista de son telegrama, que apesar dels grans mérits de Mossén Jacinto Verdaguer, que al Cel sia, y del afecte personal que sempre li havia professat, li es imposible escriure per sí mateix la carta que li demanan. De Vosté afm. s. s.

q. l. b. l. m.

Joan Rovira, pbre.
V. Sri.

Vich 11 Juny 1902

També varem rebre un telegrama de don Joseph Echegaray, que diu:

Revista CATALUNYA ARTÍSTICA.

Acabo enterarme telefonema. No hay tiempo carta. Conste mi tributo sentimiento admiración gran poeta gloria de la patria y del arte.

ECHEGARAY

Señor Director de la Revista *Catalunya Artística*.

Muy estimado señor mío: con toda mi alma me asocio al sentimiento de Cataluña y de España entera por la muerte del glorioso, cuanto desgraciado poeta Mosen Jacinto Verdaguer.

Le conocí en los *Juegos Florales* de Barcelona, celebrados en 1868. Allí contraí amistad con él, amistad que no se ha entibiado un solo momento, porque en mi espíritu la mantenían á la vez la admiración y el cariño.

Verdaguer ha sido un gran poeta y un corazón bueno y sencillo. Dios le recibirá en su seno, porque llama á las puertas de la eternidad, ciñendo la triple corona del genio, de la virtud y del martirio.

De Vd. afm. s. s.

q. l. b. s. m.

GASPAR NUÑEZ DE ARCE

Madrid 13 de Junio de 1902

Senyor Ayné Rabell, Director de

CATALUNYA ARTÍSTICA:

Mossén Verdaguer (Deu lo perdó), ha estat l'áliga que voleja, magestuosa, per alt del cel de sa patria; ell no vivia mes que de les armonies de la terra catalana, nits estelades, cants d'aucells, perfums de floretes, y neus eternes del Pirineu. Ell, ha replegat sota la seua ala per l'enlayrar de nou, l'ánima de Rosselló, de Catalunya, de Valencia y de Balears.

Rosselló, l'ha recorregut de cap á cap; y á cada pas feya florir una antiga llegenda, tornava á la vida pagesos y caballers d'altres temps, despertava torres y castells enruhinats; y tot ho enjoyava amb la maravillosa poesia del poema *Canigó*. Aixis es que nos l'estimavam de debó, y que are fonda pena nos deixa la seua mort!

J. DELPONT.

Perpinyá, 12 Juny de 1902.

(1) Escrit tot expressament pera CATALUNYA ARTÍSTICA

Verdaguer ha muerto; honremos su memoria...

¡Verdaguer ha muerto! Realidad amarga que no solo lleva el duelo á las letras catalanas y á las españolas, sino á las «Letras de la Humanidad», si es cierto (y sí lo es) que el Arte no tiene ó no debe tener fronteras. ¡Verdaguer ha muerto! Eco tristísimo que, como funeral tañido, repercute en mi alma, eco que pone

luto en el corazón, llanto en los ojos

de los que quisimos tanto al bonísimo varón, cuanto admiramos al excelso poeta, y ni sé ni puedo encarecerlo más.

Colegial era yo aún cuando una lectura parcial de *La Atlántida*, que entonces vislumbré más que entendí, me cegó de admiración; estudiante de Universidad, cuando la lectura de los *Iáulis* y de *Canigó* convirtiéme en devoto incondicional del poeta. Lecturas sucesivas, afinidades de gusto literario y una franca conformidad de ideas y sentimientos labraron profunda huella en mi ánimo. é hicieron que el cantor de los mares, de las montañas, de los continentes sumergidos, de los místicos amores, de las glorias patrias, de las gestas y tradiciones medioevales fuera definitivamente mi poeta, el poeta á quien debí las más hondas y duraderas emociones estéticas, el poeta que en mi librería estuvo siempre al alcance de la mano.

Mi devoción por Verdaguer fué silenciosa largos años. Nuestra comunicación intelectual vino más adelante, cuando el ilustre vate apuraba con cristiana ecuanimidad el cáliz de la amargura, cuando en el crisol de la tribulación se aquilataba su alma. En nuestras múltiples entrevistas, ora en aquella modesta vivienda de la calle de Aragón, ora recorriendo con delectación arqueológica las calles de la antigua Barcelona, ora en mi casa de Madrid, rodeados de libros y papeles viejos; lo mismo cuando le leía mi traducción de *Canigó* que en su gran benevolencia estimaba casi perfecta que cuando departíamos sobre el Rosellón espléndido y añorado; al recordar nuestras aventuras excursionistas por las cimas pirenaicas ó al forjar proyectos literarios para lo porvenir, exhibábase siempre entre brillantes ráfagas y fulgores su alma de poeta, su alma ingénua y candorosa como pocas, toda bondad, benignidad y nobleza.

Mosen Cinto fué—¿quién lo ignora?—un buen

catalán y por ende un buen español. Si cantó la destrucción de la Atlántida y los comienzos de la catalana Reconquista, no quiso hacerlo sin enaltecer á «la heroica y pía España», á la España unida de verdad para realizar cosas grandes. ¿No es cierto, hermanos catalanes,—y entiéndanse aludidos tan solo *los que lo hayan menester*—no es cierto que la gran desgracia que á todos nos contrista parece reclamar un espiritual y definitivo abrazo entre las dos porciones españolas separadas por el Noguera y el Ebro? Verdaguer ha muerto. Honremos su memoria y sea de esa manera. ¿Sabéis de otra mejor?

EL CONDE DE CEDILLO

de la Real Academia de la Historia.

Madrid 12 Junio 1902.

No primer dolor

*Blanca com un civi,
grua com un llivi,
la Verge divina
al Temple camina,
duent en son brassor com nado de Uet,
to bon Desuret.*

*Quan sant Simcon
vege al Rey del mon
lo juren y se'l mora
y conta y sospira
- Maria, quin glavi de pena y dolor
voí parava'l cor! -*

*La Verge Maria
de jurer d'aquell dia
mirava al fill seu
en mitx de dos lladres davant en la ha.*

Autógrafo de la última poesía que Mossén Cinto ens entregá pera 'l nostre número extraordinari de Setmana Santa d'enguany, pochos dias avans de caure malalt y sentintse ja físicament decaygut.

Potsèr es la última escrita per eli y entregada á un setmanari.

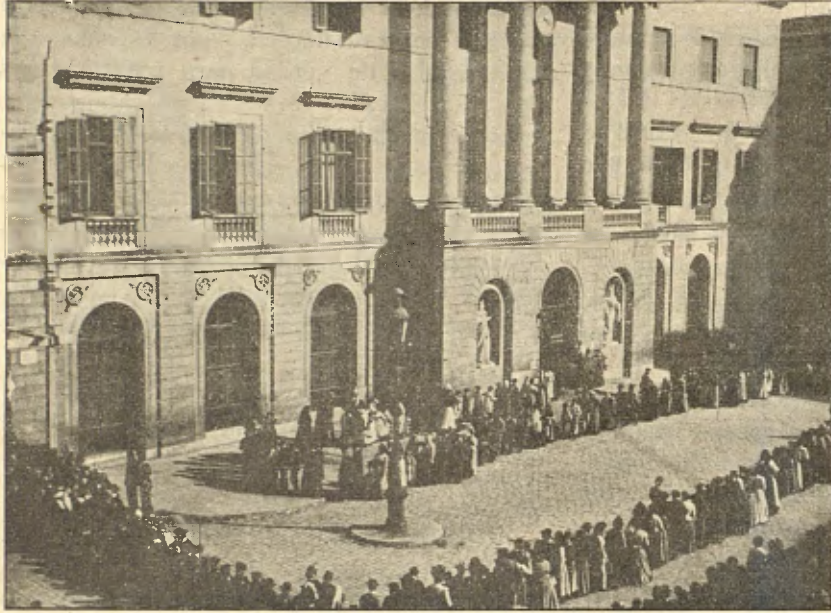
Humil violeta

A MOSSÈN JACINTO VERDAGUER

Jo sols desitjo á ta memoria il-lustre
que 'l Sol inapagable de la Gloria,
cada jorn ab més llum y ab més potencia
fassi brillar ton nom á Catalunya.

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

A CASA DE LA CIUTAT

La multitud esperant torn pera entrar a visitar el cadàvre del poeta.

(Fot. de Pere Reig)

La meua nota

Aclaparat per desgràcies que de un quant temps ensà cauhen al meu damunt l'una derre-ra l'altra, la mort de mossén Cinto no m' inspira res més que recorts personals y reflexions tristíssimas.

¡Mossén Cinto!... Els que avuy l'alaban, y fressejan, y s' exhibexen al entorn del seu cadavre, ¿el coneixían prou? ¿L' estimavan de debó? ¿Li haurán resat gayres Pare-nostres?

Al mossén Cinto á qui vaig conèixer l'any 78 en un pis del Ensanxe, regalant exemplars de la primera edició de *L'Atlántida* á tot aquell que anava á ferli quatre magarrufas; al mossén Cinto ab qui vaig intimar després en sa habitació del carrer de la Canuda, veyentlo rebutjar canongías, servint d' escambell á molts, facilitant son nom pera tota obra profitosa, glorificat en las festas del Milenari de Montserrat, aplaudidíssim en els Certámens de la Joventut Católica ab *La Palmera de Junqueras*, *D. Jaume en Sant Celoni* y *ls Goigs* de la celestial Moreneta, donant relleu á la romeria de poetas y escriptors cataláns; al mossén Cinto aclamat per l'*Oda á Barcelona*, buscat y pregat per anar á Madrid á presentar

un Missatge catalanista al rey Alfons XII, Mantenedor en els Jochs Florals de 1888, any de la Exposició Universal; al mossén Cinto dels grans éxits, de las ovacions entusiastas, al colossal y exemplar poeta mossén Cinto, ¡l' he trobat fá cinch anys vivint en un pis del carrer d'Aragó, discutit per tothom, murmurat de tothom, decaygut, víctima de apassionaments é indiscrecions y amors propis de totas bandes, aguantantse moral y materialment per la conmiceració agenal...

¿Y ara l' enterran ab pompa y esplendidesa?... ¡Alabat sia Deu!

El poeta ha mort; ¡visca el poeta! Visca perpétuament en el cor de la rassa catalana, y plorém tots la pèrdua d' ell, del poeta autèntich, llegítim, verdader, naturalíssim, del gran poeta, que hauria pogut ésser un gran home, (en el sentit que 'l món pren als grans homes) si als grans homes els hi fos possible ésser grans poetas!

CLAUDI OMAR Y BARRERA

En la mort de Mossén Cinto

Poetas de la terra, dauli l' adeu;
el sol de nostra gloria ja no 'l veureu
que s' ha post rera un túmbol, rera una creu!

Montanyas regaladas del Canigó,
Catalunya y Provensa y 'l Rosselló
el geni que os cantava ja no hi es, no.

Ell, el llor de la terra sempre florit;
ell, el roure titánich, brau y fornit,
de la Mort á la empena caygué ferit.

Caygué l' arbre; la soca com un gegant;
las arrels son prou vivas y van furgant;
las arrels, que son fondas, no morirán;
las arrels, que son l' ánima... rebrotarán.

A. BORI Y FONTESÁ.

L'enterro de Mossén Cinto

Manifestació d'un dol tan inténs no s'havia vist may á Barcelona. Tot Catalunya s'hi havia aplegat y ab la mare plorosa per son preuhat fill totas sas germanas de Valencia, Mallorca y 'l Rosselló. Representacions de per tot arreu, d'Espanya entera, acudiren á formar part del imponent seguici que acompanyava las despullas del mort adorat.

No citarém una per una las entitats que hi anavan; ab dir qu'eran totas las classes socials d'aquí y de fora ho expressém fidelment.

Tota la premsa hi era y ab ella nosaltres; las coronas en número exhorbitant hi destacavan ab un posat de condol com si de cada flor, de cada fulla y de cada llassada se'n desprengués una llágrima ó se'n esvahís un plany anyoradís pe 'l Poeta immortal.

L'aspecte de la ciutat era imponent, hermosament gran; omplia l'ánima dels que tant havíam estimat á Mossén Cinto d'un consol agradívol. Tot un poble congregantse per las vías ab un sol fi; ab l'únich fi de esguardar per derrera vegada aquellas sagradas despullas; las despullas del sublim cantor de las grandesas de aquest poble.

En el cementiri continuá la manifestació; una gentada inmensa, silenciosa, entristida, contemplá l'enterrament.

El cos del gran Poeta desapareixía dels ulls de sos devots; l'ánima quedará per sempre volejant arrant de nostres cors que tant l'estimavan.

El recort no s'esvahirá may.... Descansa en la Gloria, ánima sublim, ánima excelsa, que perdurablement, pe 'ls sigles dels sigles, els homes de la terra y la Patria catalana remembrarán orgullosos ton pas per aquesta Vida.

Recort.

L'astre més resplandent de nostra Plana de Vich, ha mort!

El Cantor de la terra catalana, nostra aymada Pátria, s'ha esvahit de nosaltres pera gosar eternament de la Poesía que tant havía cantat; més, com á grat recort ens ha deixat sos més bells cans plens tots de tendresa, de dols misticisme y de grandesa poética. Ha volat al Cel per ell tantas voltas cantat, pera recullir el premi que per sos mérits ha guanyat

aquí en aquesta vall de llágrimas y de petitesas per part del homes; mes sa bona memoria, aquesta nó que no 'ns ha pas fugit; ha restat entre nosaltres pera aixecarli dins nostres cors un monument de veneració y respecte, al cantor sublim que tant bé ha fet vibrar las tres cordas de la lira que son las de Fè, Pátria y Amor y al home sant qu'ens ha ensenyat ab son exemple l'amor als homes y 'l perdó de sas petitesas.

¡Gloria al venerable Poeta orgull de Catalunya! ¡Gloria al astre més refulgent que per voluntat de Deu, desd' avuy ens il·luminará per mentres mon seré mon, puig que sa bona memoria y son nom venerat tindrà cors pera enaltirlo y llavis pera cantarli alabansas! ¡Gloria á Mossén Jacinto Verdaguer!

LLUÍS COLL Y ESPADALÈR

Manlleu 16 de Juny de 1902

* *

De las coronas ofertas á Mossén Cinto, caygueren algunas flors. Jo 'n recullí una, que estotxaré dintre una de sas obras com un recort. Era un clavell blanch, badat, y una poncella tancada.

El clavell obert, ab sos pétals blanquíssims sortint de dins el cálzer de la flor, em semblavan els pensaments y poesías de Mossén Cinto, que, escrites ab la seva magistral ploma resultan d'un blanch puríssim, sense taca ni defecte.

L'ENTERRO

La comitiva sortint de Casa la Ciutat.

(Fot. de Pere Reig)

La poncella per obrir, era un símbol de las ideyas y poesias, no sortidas á la llum, mortas ab son autor. Y aquestas eran, tal volta, las millors, las més tardanas y ab més saó.

¡Llástima que la poncella no hagi arribat á obrirse pera mostrarnos sas bellas, privantnos de flayrar perfúms puríssims y de fruhir altrás obras del autor de *L'Atlántida*.

¡Malaguanyada poncella!
¡Malaguanyat Mossén Cinto!

OCTAVI PELL.

A la memoria

de mon estimat Mossén Cinto

Va náixer pobre ... y trepitjant espinas
son romiatje feu fins á la fi;
cosas del Geni, desdixat en vida:
per ser sortós li era precís morir.

RAMÓN MASIPERN.

Acompanyant al cadàvre

¡Cóm te fas estimar, ciutat de Barcelona;
cóm te fas estimar ab emoció bella y santa,
ab apassionament filial, en aqueixa grandiosa
manifestació de dól, talment sortintse de mare
per ton Poeta immortal!

¡Cuán adorable ets Barcelona, "cap y casal"
de nostra nissaga, al desmentir espléndida-
ment que tas grandesas son sóls grandesas d'
industria, que tos entusiasmes son sóls entus-

Passant per la Plassa Nova

(Fot. d'Elías Barberá.)

siasmes mercantils, que tas devocions son sóls devocions adinerables!

¿Hónt honra comparable á la d' un condol ben pur, ben nèt de tota mácula egoista, de tot designi metallisat?

¡Cóm fas estimarte, Barcelona, cuan ets ben digna de tu!

**

No: de las venerandas despallas que acompanyém ab pietat de germans petits per l'hereu mort; d' aqueixa miserrima vestidura del esperit, atracallada, malmesa per tants sofriments y may envanida per tantas glorias com li

regalá la vida; d'aqueix cós que anyora la terra pera pagarli 'l deute humanal, no ha de brollarne ni un alé de negoci, ni un rajolí de rés lucratiu.

No es, com en actes consemblants, l' amor als qui 's quedan, més que al qui se 'n va, 'l qu' engendra aquestos pomposos homenatjes, ni aquesta colossal participació de tots els estaments socials sense distinció, units y fraternisant tots en l'amor del Poeta per amor de la Patria y en l'amor de la Patria per amor del Poeta.

La multitud acudint a la Plassa de Catalunya

(Fot. de Pere Reig)

L'enterró desfílant per la Plassa de Catalunya.

(Fot. de Pere Reig)

Els sobrevivents de mossén Cinto, lligats a ell per la sanch, son humils y son pobres com humil y pobre fou ell.

May, may expressió més honrosament desinteressada que aquesta que 'ns conmov fins al moll dels óssos als qui fórem amichs y seguidors del Poeta-Sacerdot en son romiatje reivindicador del idioma, de las tradicions, dels drets y dels ideals viriosos de Catalunya.

¡Gran poema de dolor el que s'alsa d'aqueixas multituds, d'aqueixa generació may vista qu' ho invadeix tot, vias y balcons y arbratjes y monuments, pera donar l' adéu al egregi cantor de Barcelona! ¡Gran poema de dolor al autor de grans poemas!...

La frases de condolensa que vaig recullint al passar per entre murallas de gentfu enfebrat de pena, exprimeixen, ab el desitj cristiá de benhauransa eterna pe'l mórt, una forta recansa per havernos deixat ell tant d' hora.

Be fas en sentir-la, poble catalá, al saludar respectuosament al teu Poeta caygut.

Si: 'ls tresors de Fe y d' Amor patri que

guardava no s' havian encara fos. N' hi quedavan encara per' enriqueirte.

Si la malaltia cruel no li hagués rosegat las entranyas y no l'hagués atuhit, la déu d'aquells tresors hauría rajat encara fresca y divina-ment reconfortadora.

Ha caygut al pujar els primers esglaons d'una vellesa que no li era gota esquerra.

D'ahir son molts d'aqueixas *Flors de Maria* qu' embauman y embaumarán sempre nostres cors; d'ahir l' angelical pitjer que las acobla; d'ahir, d'ahir mateix aquell proemi tot unció y alhora tot engrescament juvenívól de predestinat.

*

Ploréu, ploréu per l'ahir del Poeta-Sacerdot, y ploréu per l'endemá infecond, pe'l trist endemá que ja no pot donarnos.

Mes plorant de dol y de recansa, no desesperansém, qu' ell no cantá pera desesperansarnos, sinó al contrari: pera que sapiguessem afrontar els perills del desesper.

Poble que te sublim intérprete com fou ell de grandors passadas, de tradicions gloriosas,

Els batidors municipals al embocar la Rambla de Canaletas.

(Fot. de Pere Reig)

de llengua y esperit prepotents, no pot ni deu afemellarse devant de cap realitat, per dolorosa que sia.

Las obras més coratjosas, com las més tendras del Poeta immortal no serán brevatje d'esllanguiment, sinó néctar reconfortador.

¡Vagi 'l cós del Poeta á pagar son tribut á la terra! ¡Visca assoleyantnos eternament son esperit pera guiatje gloriós de Catalans!

J. RIERA Y BERTRÁN

Juny-13-902

Adelantada ja la confecció del present número, hem rebut la següent interessantíssima carta que á continuació copiém:

Sr. D. J. Ayné Rabell.

Molt senyor meu y amich: l' ilustre novelista montanyés, D. Joseph M.ª de Pereda, m' escriu desde Polanco abont se troba malalt, pregantme que, en contestació á son telegrama invitantlo á pendre part en el número que CATALUNYA ARTÍSTICA vol dedicar á la memoria del gran poeta catalá Mossén Jacinto Verdguer, li manifesti el fondíssim sentiment ab que ha vist la mort de tan insigne escriptor.

«Y como nó—diu—si tuve la honra de ser su »amigo y leía y leo sus obras con fervorosa »admiración? Si ya me asombraban sus alientos de épico y su dulzura de místico cuando »se contaban por los dedos los castellanos que »le conocían de nombre?»

Ja veu, donchs, amich Ayné, que de no estar passant l' indisposició de que 's queixa, el gran novelista que tots estimém tant, hauria ab molt gust acceptat un lloch en el número especial que vostè prepara, y per tant, tot estimant com justíssima l' excusa que dona, jo espero que vostè, agraït de l' intenció, sabrá mostrar aquest agraïment fent constar el condol del Sr. Pereda com ell l' hauria fet constar per iniciativa propia, segons més avall afegeix, si hagués sabut á qui dirigir-se de la familia de «tan insigne español».

Es sempre amich de vostè y b. s. m.

NARCÍS OLLER.

17 de Juny de 1902.

Dietari del cor.

XLII.

M'han dit que avuy espiravas dintre ta cambra, isolat, sense ta bona germana, sense 'ls que t'aymavam tant.

Dos jorns, sencers, sense veuret, ni recullir tos esguarts; dos jorns que m'han semblat sigles no poguent ton front besar.

Gent estranya que't voltava y que't van dur enganyat á urpadas ens tragué á fora en tos sojorns de malalt; y un cop complerta llur tasca de rexuclarte la sanch, t'han deixat en l'agonia dintre ta cambra isolat.

Mes el bon Deu aquí aymares ab un amor sens igual, t'ha volgut fer companyia deixantset veure, radiant. ¡Oh quin doll de poesia ton geni degué exhalar en aquella hora suprema dintre ta cambra isolat!

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

Nit del 10 de Juny 1902.

Mossén Cinto á la Gleva

(RECORT VELL)

Tornavam, de colla, après la llarga excursió pe'l Montseny, de desde 'l Pla de la Calma á Santa Fè, deixavam enrera á Viladrau y á la posta arribavam á Vich, alegres del viatge, batuts per la fatiga. Totas las frondosas encontradas, somnis de nostres poetas montanyenchs, se succehian dintre 'ls joves cervells dels companyóns y 's traduhían en expressivas frases d' anyoransa.

Malgrat y 'l cansament que 'ns ensopía, ab tot y 'l endurit catre del hostel, á l' endemá á trench d' auba, els de més dalit y menys galvana, ja feyam camí vers al Santuari de la Verge de la Gleva.

Aquell lloch joliu que tant convidava al repós y á delectarse, que semblava nodrirse d' alegrías, que tancava las pregarías dels romeus, las oracions dels bosquerols y 'ls refilets dels aucells que ziczajavan dels camps á las frescas y ufanasas fondaladas, que pareixía escullit y amatag als odis del món pera arrelarshi la pau y 'l repós; aquell lloch benehit per la estada de la Verge que tant me corprenía, era presó y desterro (y tant-debó que, ensempls, hagués sigut tomba), del més gran geni, cor més sant y carácter més sencer de nostra terra.

Feya pochhs días que Mossén Cinto Verdager, va arribarhi, pera cercar allá als peus de la Verge, consol per son esperit, calma per son cervell enmalalhit y atribulat per tantas penas. Fou la primera vegada que'l vegí...

Al entornarmen, jo portava més fonduament gravats dintre mon ánima el rostre del gloriós poeta y son passat humil y digne, que las faccions agradosas y benignes de la Verge de la Gleva.... Ella 'm perdoni...

Un any després, vaig repetir la visita al Santuari y, més devot que avans, vaig entretenir-me escullint y anotant tot lo que per sa novetat me sorprenía, pera enriquir mon incompleert llibre de viatge rublert de apuntaments, fruyt de mas correrías per la Plana.

El senyor Rector, que 'm vá coneixer, m' oferí ab delicadesa son modest despatx ahont més descansadament y ab més esbarjo podria escriure. Tot era tancat: el balconet que feya cara á la plassa de la Iglesia ab sos finestróns ajustats y sols la finestrera mitj badada que s'

esqueya sobre un petit hortet, donava migrada claror á l' ampla sala. Vaig obrir un y altra de bat-á-bat pera que l' ayre 'm retornés de la xafagor insoportable del Agost.

Cerco paper, prenc una ploma y

—Senyor Rector, senyor Rector.—crido, bo y assentantme al silló de baqueta, que ab sa veneranda vellesa donava respecte al escriptori. —Aquest tremp es rovellat ¿voldria dármen un altre?

—Prou,—contestá amatent el bó de l' home tot atansantsem.

Pró al adonarse de la ploma que jo tenía als dits mentres forsejava pera arrencarli el tremp dolent:

—¡Qué fá, ara, desgraciad!—barbotejá ab esverament gayrebé esgrogahintse.—Deixi la ploma... Ni 'l rey!... Mentres jo siga Rector de la Gleva, la respectaré y faré respectarla. Era de Mossén Cinto; la que ell usava pera escriure.

Y ab relligiosa sollicitud y ab amorós cuydado, vá dipositarla altra vegada sobre 'l tinter, fent que'l tremp rovellat reposés entre la tapa y el vidre.

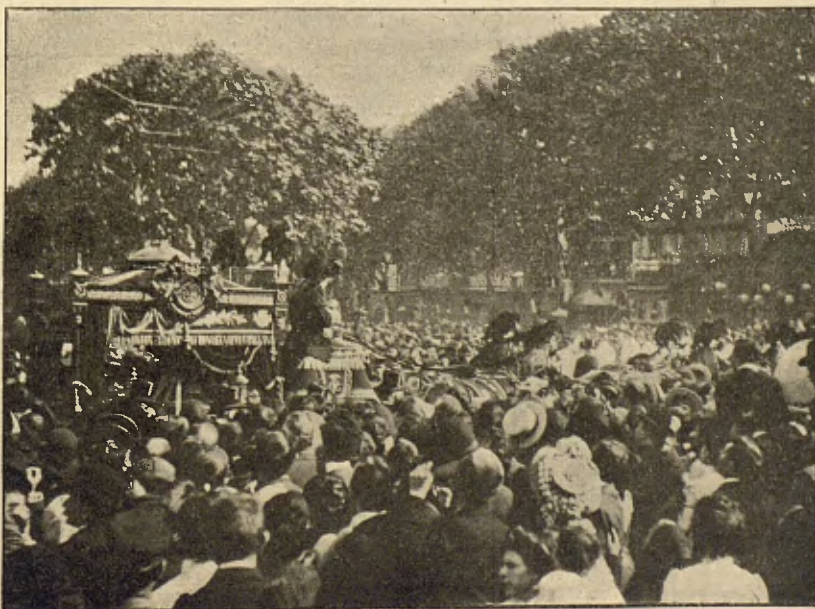
Pobre Mossén Cinto!...

Els pobres, els humils, els que viuhén lluny del bullici del món sabían prou honrarlo, cuan els richs, els poderosos, els que viuhén prop las grandesas de la vida volían enfonsarlo en las parets blanquinosas de la Bogeria...

Ditxós el poble que sab honrar la memoria de sos homes!.. Fransa á Hugo; Inglaterra á Milton y á Shakespeare; Portugal á Camões y á Herculano; Italia al Dant y al Petrarca... Catalunya,... nó: el Rector de la Gleva, á Mossén Cinto.

IGNASI DE L. RIBERA ROVIRA

Barcelona 10 Juny 1902

El cotxe mortuori entrant á la Rambla de Canalelas.

(Fot. Pere Reig)

Verdaguer.

Qui de Jesús y la Verge
esgraná los somnis bells,
y de cara al sol moría
vegenthi l'ombra de Deu;
d'un vol arriba á la Gloria
y á las plantas del Etern,
eixida d'un doll de música
sent que li entona una veu:
— ¡Benhaja 'l cantor dolcíssim
el més alt en terra y cels,
María, per son poeta,
te vol ací eternament!
— Un'arpa á sos peus rodola
y bon punt la polsa ell,
callen serafins y ángels
y tremolan els estels;
á sa divina harmonía
fins la Verge se corprén,
perque de Jesús els passos
van esmentantli 'ls arpeigs.
— Nou redemptor de la patria,
responen els angelets,
la creu que has duta en la terra
mira ací dalt com floreix,
son ja rosas las espinas,
las llagas ja son clavells,
y á 'n el cor de Catalunya
devallan á tos accents,
las gotas de sanch y llágrimas
com rosada desde 'l cel,
per fecondar la florida
que brolla de ton esplet.

10 Juny 1902.

JOSEPH FALP PLANA.

Al Poeta

Quan á la falda 'l miro de Montjuich seguida

VERDAGUER
Oda: "A BARCELONA,"

Cantares, gran Poeta, els goigs de la montanya;
cantares de la plana las llyutas y els pesars;
y avuy, de dol rublerta, t' endressa tota Espanya
els planys de la seva ánima, envoltos ab sos cantars.

La roca que 't xopluga, es roca de las venas
del Montjuich qu' admiran com cap d' aquell cordó,
que'n treuhen pedra y pedra per ferne als richs ofrenas
de bells casals que creixan com arbres ab sahó.

Per gran y per lo rica, desperta Barcelona
l' enveja y la cobdicia de qui la sab mirá;
á mí me la desperta lo brill de ta corona,
l' estel de la teva ánima, lo raig de ton pensá.

Per xó de la montanya la sort ja no m' arredra,
perque val més ta roca que l' esculpida ab or;
y si Montjuich malgastan, trayentne pedra y pedra,
mentres ta roca hi sía, no s' endurán son cor.

Juny de 1902.

M. ROVIRA Y SERRA.

A Catalunya

ab motiu de la mort de son gran poeta

MOSSÉN JACINTO VERDAGUER

Endola tos lloers, pátria estimada,
l' aygla capdal que arréu los feu brollar,
ab les *Flors de María* amortallada
de ses flayres ab Ella, es á gosar.

Per s' ánima de just, ¡jorn d' alegria!
per tú, ¡oh, Catalunya! jorn de dol.
¡Mori 'l célich cantor! Ta Poesía
de sos grans astres ha perdut lo soll!

DOLORS MONSERDÀ DE MAGIÀ.

Barcelona 13 Juny 1902.

Al gran Verdaguer

¿Qui só jo per teixirte ni un brí de la corona
que't duhen per cofar?
¿Puch durte mes lloansas, cantor de Barcelona,
puch ferte un xich mes ample la universal rodona
que ab mans d'acer te lliga, poeta de la Mar?

¿Que puch cantar, oh Mestre, á ta eternal memoria
cuan á ta veu retrunyen las veu d'un Canigó?
¿Que't podré dir que oblide de dirte nostra historia?
¿Qui só per enlayrarte; pobre de mí, qui só?

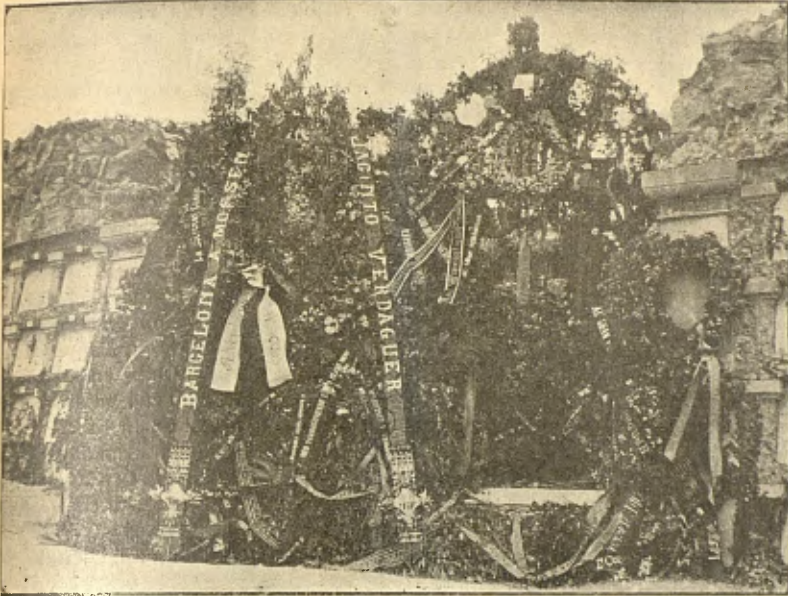
Un trist humil, que's flecta devant de ta grandesa
enamorat dels cántichs que't daren inmens vol;
la mes humil aucella que admira la bellesa
del rey de l'aucellada, del célich rossinyol!

J. AYNÉ RABELL.

Capella de Sant Jordi, prop de Folgarolas,
hont Mossén Cinto celebrá sa primera missa
en 2 d' Octubre de 1870.

(Croquis de J. GUARDIA)

La tomba del immortal poeta.

(Fot. de Pere Reig)

NOTICIAS

Al el present número no repartim el plech de la preciosa novela **LA PAPALLONA**.

Son tants els treballs que, honrant la memoria de Mossén Cinto, hem rebut pera el nostre extraordinari, que ab tot y aumentar el número de planas, ens hem vist obligats—sentintho molt—á retirar infinitat d'originals, alguns dels quals els publicarem en el número vinent.

També hem tingut de suprimir totas las Seccions d'informació.

Agrahim d'una manera gran totas las demostracions de condol que, ja en forma de homenatge per escrit, ja verbalment, ens han dirigit entitats y particulars de Barcelona y de fora, per la pérdua del immortal creador del **Canigó** el gran poeta Verdaguer.

Ab motiu de venir al enterro de Mossén Cinto una comissió de la Redacció del periódich de Tarrassa *La Sembra*, ens feu una visita qu'estimém, molt mes essent motivada per un acte que á tots ens estreny ab llassos germanívols. Tots ploravam la mort del gran poeta y ns cambiavam una salutació de dol.

El divendres á la tarde, ab motiu de l'enterro de Mossen Cinto, vá suspensders el concurs hípich que devía tenir lloch en el Parch.

A totas las personas que el divendres van visitar en el Saló de Cent el cadávre de Mossen Cinto, se'ls hi regalá un exemplar de la magnífica Oda *A Barcelona*, filla d' aquella privilegiada ploma que anyorarem sempre.

La casa de D. Rafel Ferrer, (Tres-llits, 2), regala al públich uns senzills recordatoris de la mort de Mossén Cinto.

Desde las deu del dematt del dijous, fins á las deu de la nit, y reanunsantse el demattí del divendres, tot,

tot Barcelona, formant una cadena humana, inmensa, compacta, inacabable, vá anar desfilant pe'l Saló de Cent, convertit en imponent capella ardent de las sagradas despullas d' aquella gran ánima que havia fugit pera sempre. El dijous á la tarde, la gernació era tan gran, que la fila que s' esperava pera anar entrant paulatinament á Casa la Ciutat, imposada per municipals, serpejava per la plassa de Sant Jaume, y la cua donava completament la volta á tot l' edifici.

L' aspecte del histórich Saló de Cent imposava ab grandiositat. Al mitj, sobre un entarimat cubert d' un drap negre, hi havia colocat el fétre. La caixa mortuoria estava destapada y cuberta d' un cristall que permetía veure la trista figura del cadávre. Estava desfiguradíssim; la cara molt inflada y mitj dibuixat bigoti y barba. Vestía hábit de franciscá.

A la capsalera hi havia un preciosíssim Sant Crist de metall clavat en un bloch de pedra. Dit artístich Sant Crist semblava ésser alguna obra histórica ó de tradició, com si l' hagués deixat per l' acte algun Museo ó particular. Preguntárem per tal obra, pero ningú ens ne sapigué donar rahó.

Feyan guardía al cadávro quatre municipals de gran gala al peu dels alts blandons que donavan al Saló una claror vacilant y tristíssima que lluytaba ab la fosca.

Al fons del Saló hi havia un drap negre del que n ressaltava una grossa creu dorada.

Las parets eran plenas de coronas enviadas per diaris y periódichs, Associacions, Centres, particulars, etc., etc.

Moltas cridavan l' atenció per son gust ó riquesa. Ens fixárem casualment en la que vá enviarhi l' Apeles Mestres y la vam trobar molt dolorosa y significativa, puig hi ressaltavan, entre la verdor de la eura y

las tristas brancas de pebrer, las passionarias com á símbol, sens dupte, de la vida del gran poeta.

Per allí, donchs, vá anar desfilant ab la pena al cor y las llágrimas als ulls, tot Barcelona; artistas y comerciants, ríchs y obrers, senyoras elegants y donas humils, católichs y fins excéptichs.

Tothom, tothom! La mort de Mossén Cinto s'ha imposat arreu, com s'imposa sobre las personas y las cosas el mantell de la nit. Si Ell hagués pogut veure aquell torrent de sentiment, y l'hagués pogut escriure ab l'impuls de sa monumental inspiració, tal volta hauria fet un gran poema de *Humanitat* que hauria semblat una obra sobrehumana.

A la nit, exposantnos á ésser atropellats—tal era la gentada que omplía escalas, passillos y galerías de Casa la Ciutat—vam lograr entrar al Saló de Cent, ahont l'Orfeo Catalá vá cantar el magnífich responso Kirice, de Victoria, que may deu haver resultat tan gran. Aquella onada de veus armoniosas, ara solemnes, ara delicadas, semblava la condensació del dolor de tot el poble. Aquella onada de dolor y magestuositat s'estenia per l'ample saló sobre el nombrós públich atónit, abatut, impressionat. Aquella onada de dolor prenía á nostres ulls tons visibles, com d'un fum asfixiant de gloria, que omplía l'ambient y semblava que lluytés, que lluytés pera fugir y enlayrarse cap al cel.

Las senyoretas del Orfeo anavan vestidas ab trajos foscós y portavan mantellina negra.—Ens recordaren aquellas aurenetas que van treure las espinas del front de Cristo.—Ellas anavan á endolsir tristament el dolor del poble. Anavan á cantar á 'n aquell sol de la poesia, del amor, de la virtud y la fé: á 'n aquell sol que se 'ns ha post per sempre.

Las llistas colocadas á la entrada de Casa la Ciutat, ab motiu de la mort de Mossén Cinto, s'omplian sense descans.

Era un espectacle que imposava de debó. Tothom volía associarse á 'n aquell dolor palpitant.

Els fulls de paper se giravan y 's retiravan els plechs, plens de firmas y més firmas. Al costat de la firma d'un poeta notable ó d'un artista conegut, hi

posava la seva, ab lletra tremolosa, un senzill obrer, de respectable brusa.

Y la gentada formava cua; y 's veyan caras impresionadas y tristas, y llágrimas que saltavan dels ulls.

Qu'hermosa es la Humanitat en aytals manifestacions!

Mossén Cinto ha mort ignorant la desgracia del malaguanyat Robert. L'hauria afectat massa y haguera pogut aixó adelantar el desenllás que, fatalment, massa ha vingut.

Mossén Cinto preguntava sempre per ell.

—*Cóm es que no vé En Robert?*—deya el gloriós poeta—*Qu'es estrany que m'hagi abandonat...*

Primer se li va dir que havia tingut d'ausentarse per uns dias. Al persistir Mossén Cinto en la estranyesa de que no tornés, van dirli que havia anat á Madrid, ab tota pressa, pera procurar la llibertat als detinguts catalanistas. Ultimament demanava més que may al ilustre amic que l'havia cuydat ab tant amor. Ja no 's sabia quina excusa donar á Mossén Cinto pera justificar l'ausencia.

Que Deu els tinga á abdós en sa eterna Gloria!

El poeta de la Provensa Frederich Mistral, y l'escriptor catalanófil d'Alemania, Jhon Fastenrath, enviaren sentits telegramas, expressant el condol del *Felibrage* y de Colonia respectivament per la mort de Mossén Cinto.

Se tracta d'habilitar la sala d'un dels Museus municipals pera guardarhi tots els recorts de Mossén Cinto que pugan recullirse.

En ella s'hi colocarán las cintas de las 150 coronas que 's dedicaren al immortal poeta y 'ls plechs de firmas recullidas á Casa la Ciutat durant els dias que 'l cadávre estigué exposat en l'histórich Saló de Cent, aixís com tot lo que tinga carácter apropiat.

Es d'elogiar aquesta iniciativa del Alcalde senyor Amat que demostra cuan estima la gloria del anyorat poeta.

A. López Robert, Asalto, 63.—Barcelona

CATALUNYA ARTÍSTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT D'ARTS Y LITERATURA

Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (Hi ha bussó á la porta.)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL.—ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

EN SOS NÚMEROS ORDINARIS PUBLICA:

16 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals.— 8 de folleti literari.— Gravats y dibuixos de notables artistas.

Confecciona sovint números extraordinaris.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas.—FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANGER un any 12 franchs.—NÚMERO CORRENT, 15 céntims.—NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims